

The Project Gutenberg eBook of Patarouva, by Aleksandr Sergeevich Pushkin

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Patarouva

Author: Aleksandr Sergeevich Pushkin

Release Date: November 23, 2010 [EBook #34418]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK PATAROUVA ***

Produced by Tapio Riikonen

PATAROUVA

Kirj.

A. Pushkin

Suomensi A. W—.

Helsingissä, K. E. Holm'in kustantama. 1883.

I.

Patarouva merkitsee salaista pahansuontoa.

Uusi ennustuskirja.

Kerran lyötiin korttia hevoskaartilaisen Narumovin luona. Pitkä talviyö kului huomaamatta; kävimme illalliselle viidettä käydessä aamulla. Ne, jotka olivat voittaneet, söivät hyvällä ruokahalulla; muut istuivat hajamielisinä tyhjien syömäneuvojensa ääressä. Mutta kun samppanja ilmestyi, niin puhelu vilkastui, ja kaikki ottivat siihen osaa.

"Miten sinun on käynyt, Surin?" kysyi isäntä.

— Hävisin, kuten tavallisesti. Tunnustaa täytyy, ett'ei ole minulla onnea: pelaan mirandolina, en koskaan kiivastu, ei mikään saata minua hämille, ja kuitenkin yhä hävitän!

"Ja kertaakaan et ole tullut houkutelluksi? Kertaakaan et ole pannut ruteelle. Lujuutesi minua ihmetyttää."

— Entä Herman! sanoi yksi vieraista, osottaen nuorta insinööriä; hän ei ole ikäpäivinänsä ottanut kortteja käsiinsä, ei ikänänsä ole tehnyt yhtäkään parolia, vaan viiteen asti istuu hän kanssamme katsellen peliämme.

"Peli huvittaa minua kovin", sanoi Herman; "mutta minä en voi uhrata välttämätöntä, toivossa voittaa liikoja."

— Herman on saksalainen: hän on säästeliäs — siinä kaikki! huomautti Tomski. Mutta jos kuka on minulle käsittämätön, niin se on isoäitini, kreivitär Anna Fedorovna.

"Kuinka? Mitä?" huudahtivat vieraat.

— En voi käsittää, jatkoi Tomski, miten hän voi olla punkteeraamatta.

"Mitäs ihmeteltävää siinä on", sanoi Narumov, "että kahdeksankymmenen vanha isoäiti ei punkteeraa."

— Siis ette hänestä mitään tiedä?

"Emme mitään, todellakin!"

— O, siis kuulkaa! Sanottava on, että isoäitini noin kuusikymmentä vuotta sitte kävi Parisissa ja oli siellä suuressa muodissa. Ihmiset juoksivat hänen jäljestään nähdäkseen moscovite'a: Richelieu armasteli häntä, ja isoäiti vakuuttaa, että hän oli vähällä ampua itsensä hänen kovuutensa tähden. Siihen aikaan naiset pelasivat faraota. Hovissa hävitti hän samoin Orleans'in herttualle jonkun hyvin suuren summan. Kotia tultuaan isoäiti, irroittaen musfia kasvoistaan ja riisuen pönkkähameitaan, ilmoitti isoisälle häviön ja käski maksamaan. Isoisä vainaja, minkä verran muistan, oli isoäidin hovimestarin sukua. Hän pelkäsi isoäitiä kuin tulta; vaan kuultuaan moisen hirveän häviön, hän joutui raivoon, toi helmilaudan, näytti hänelle että he puolessa vuodessa olivat kuluttaneet puolen miljoonaa, että lähellä Parisia heillä ei ole Moskovan läheistä tahi saratovilaista taloa, ja suorastaan kieltäytyi maksamasta. Isoäiti antoi hänelle korvapuustin ja pani yksin maata, epasuosionsa merkiksi. Seuraavana päivänä hän kutsutti miehensä, luullen kotirangaistuksen häneen vaikuttaneen, vaan löysi hänen järkähtämättömänä. Ensi kerran elämässään kävi hän hänen kanssaan keskusteluun ja selitykseen; hän luuli taivuttavansa hänen, ystävällisesti näyttäen että velka ja velka on eri asia, ja että on eroitus prinssin ja vaunujentekijän välillä. Vielä mitä! isoisä pani vastaan. Ei, ja siinä kaikki! Isoäiti ei tietänyt mitä tehdä. Hänen kanssaan oli läheltä tuttu muudan merkillinen mies. Olettehan kuulleet kreivi Saint-Germain'ista, josta niin paljon kummallista kerrotaan. Tiedätte että hän oli olevinaan ikuinen juutalainen, elinnesteen ja filosofikiven keksijä ynnä muuta. Häntä naurettiin, kuin veijaria, ja Kasanova muistelmissaan sanoo hänen olleen vakoojan; muutoin Saint-Germain'illa, huolimatta hänen salaperäisyydestään, oli kunnioitettava ulkomuoto ja seurassa oli hän herttainen mies. Isoäiti vieläkin rakastaa häntä kuin hullu ja suuttuu, jos hänestä puhutaan halveksivasti. Isoäiti tiesi, että Saint-Germainin käytettävänä oli suuria summia. Hän päätti turvautua häneen, kirjoitti hänelle lipun ja pyysi luokseen viipymättä. Vanha omituinen tulikin oitis ja tapasi hänen hirveässä murheessa. Isoäiti kuvasi hänelle mitä mustimmilla väreillä miehensä julmuuden ja sanoi vihdoin luottavansa kokonaan hänen ystävyyteensä ja herttaisuuteensa. Saint-Germain kävi mieltäväiseksi. "Minä voin palvella teitä tällä summalla," sanoi hän; "mutta tiedän teidän ei voivan olla rauhassa, ennenkuin sen olette suorittaneet, vaan minäpä en tahtoisi saattaa teitä uusiin vaivoihin. Onhan toinen keino: te voitte voittaa rahanne jälleen." — "Mutta, hyvä kreivi", vastasi isoäiti; "minä sanon teille, ett'ei meillä ole rahoja lainkaan." — "Rahoja siinä ei tarvita", lausui Saint-Germain, "suvaitkaa kuunnella minua." Ja sitte ilmaisi hän hänelle salaisuutensa, josta jokainen meistä paljo maksaisi — —

Nuoret kortinlyöjät kävivät kohta tarkastavammiksi. Tomski sytytti piippunsa, vetäsi haikuja ja jatkoi:

— Samana iltana isoäiti ilmestyi Versaillesssa, au jeu de la reine. Orleansin herttua oli jakamassa; isoäiti pyysi vähäsen anteeksi ettei tuonut velkaansa; puolustukseksi keksi pienen jutun ja rupesi häntä vastaan punkteeraamaan. Hän valitsi kolme korttia, pani ne vieretysten: kaikki kolme voittivat hänelle sonikan, ja isoäiti sai rahansa täydellisesti takaisin.

"Sattumus!" sanoi muudan vieraista.

— Taru! huomautti Herman.

"Kenties kortit olivat merkityt!" pani kolmas.

— En luule, vastasi Tomski mahtavasti.

"Kuinka", sanoi Narumov, "sinulla on isoäiti, joka panee kolme lehteä perätysten, ja vielä et ole häneltä urkkinut hänen kavaluuttaan?"

— Jo perhana! vastasi Tomski; hänellä oli neljä poikaa, niiden luvussa isäni, kaikki kolme kiihkeitä peluria, eikä yhdellekään hän ilmaissut salaisuuttaan, vaikka se kyllä ei olisi hullumpaa heille eikä minullekaan. Vaan, nähkääs, mitä minulle kertoi setäni, kreivi Ivan Iljitsh, vakuuttaen sen kunniallaan. Tshaplitski vainaja, sama, joka kuoli köyhyydessä, tuhlattuaan miljoneja, hävitti nuoruudessaan kerran — muistaakseni Soritshille — noin kolme sataa tuhatta. Hän oli epätoivossa. Isoäidin, joka oli ankara nuorien vallattomuuksille, kävi kuitenkin Tshaplitskia sääli. Hän antoi hänelle kolme korttia, ehdolla että hän ne panisi perätysten, ja otti häneltä lupauksen olla vast'edes milloinkaan pelaamatta. Tshaplitski tuli voittajansa luo: kävivät pelaamaan. Tshaplitski pani ensi kortille viisikymmentä tuhatta ja voitti sonikan; teki parolia — voitti rahansa takaisin, jopa enemmänkin...

- Vaan jopa on aika panna maata; on jo neljännestä vailla kuusi.

Todellakin jo hämärsi; nuoret joivat lasinsa tyhjiin ja lähtivät kotiansa.

II.

Vanha kreivitär X. istui kammiossaan peilin edessä. Kolme neitsyttä ympäröi häntä. Yksi piti puneastiaa, toinen hivirusneulikkoo, kolmas korkeata, tulipunaisilla nauhoilla varustettua tanua. Kreivittärellä ei ollut vähintäkään vaatimusta ammon aikaa lakastuneeseen kauneuteen, vaan säilytti nuoruutensa kaikki tavat, seurasi tarkalleen seitsenkymmenlu'un kuoseja ja pukeutui yhtä kauan, yhtä huolellisesti kuin kuusikymmentä vuotta sitte. Ikkunan luona, ompelupuiden ääressä istui neiti, hänen kasvattinsa.

"Hyvää päivää, grand'maman", sanoi sisään astuessaan nuori upsieri,
"Bon jour, mademoiselle Lise. Grand'maman, minulla on teille pyyntö."

— Mikä niin, Paul?

"Suvaitkaa minun esitellä teille muudan ystäväni ja tuoda hänet teille perjantaina tanssijaisiin."

— Tuo hänet suoraan tanssijaisiin, ja silloin hänet esittelekin.
Olitko eilen X—in luona?

"Kuinkas! oli varsin hauskaa; tanssittiin kello viiteen. Kuinka Elets-kaja on kaunis!"

- Ja, rakkaani! Mitä hänessä on kaunista? Semmoinenko oli hänen iso-äitinsä, kreivitär Darja Petrovna?... Pariaiksi: hän on kai hyvin vanhettunut, kreivitär Darja Petrovna?

"Kuinka, vanhettunut?" vastasi hajamielisesti Tomski; "johan hän on ollut kuollut seitsemän vuotta."

Neiti kohotti päätään ja teki merkin nuorelle miehelle. Hän muisti, että vanhalta kreivittäreltä salattiin hänen ikäisensä kuolema, ja puri huultaan. Mutta kreivitär kuuli uutisen suurimmalla yhtäkaikkisuudella.

— Kuollut! sanoi hän, minä en tiennyt. Me nimitettiin yhdessä hovineideiksi, ja kun meidät esiteltiin, niin keisarinna...

Ja kreivitär kertoi sadannen kerran veljensä pojalle anekdootinsa.

— No, Paul, sanoi hän sitte; auta minua nyt nousemaan. Liisa, missä on nuuskarasiani?

Ja kreivitär neitsyeineen meni väliseinän taa lopettamaan toalettiansa.
Tomski jäi neidin kanssa.

"Ketä te tahdotte esitellä?" kysyi hiljaa Lisaveta Ivanovna.

— Narumovia; tunnetteko häntä?!

"En. Onko hän sotilas vai siviili?"

— Sotilas.

"Insinööri?"

— Ei, hevosväkeläinen. Vaan miksi luulitte, että hän on insinööri?

Neiti hymyili, eikä vastannut mitään.

"Paul, huusi kreivitär väliseinän takaa, lähetä minulle joku uusi romaani, vaan, pyydän, ei nykyisiä."

— Mitenkä, grand'maman?

"Se on, semmoinen romaani, jossa uros ei tapa isäänsä tahi äitiään, ja jossa ei ole hukkuneita. Minä hirveästi pelkään hukkuneita."

— Sellaisia romaaneja ei nykyään löydy. Ettekö tahdo ehkä venäläisiä?

"Onko sitte venäläisiä romaaneja? — Lähetä, hyväseni, lähetä, pyydän!"

— Anteeksi grand'maman; minun täytyy kiirehtiä. Anteeksi, Lisaveta Ivanovna! Miksi luulitte te, että Narumov on insinööri?

Ja Tomski meni ulos.

Lisaveta Ivanovna jäi yksin; hän heitti työnsä ja rupesi katselemaan ikkunasta. Kohta toisella puolella katua kulmakartanon takaa näyttäytyi nuori upsieri. Puna peitti Lisaveta Ivanovnan kasvot; hän ryhtyi taas työhönsä ja kumarsi päänsä kanvassikankaan yli. Samassa tuli kreivitär, valmiiksi puettuna:

— Käske, Liisa, valjastamaan vaunut ja lähdetään ajelemaan.

Liisa nousi ompelupuiden takaa ja alkoi korjata työtään.

- Mitä, muoriseni! oletko sinä kuuro, vai? huudahti kreivitär. Käske pian valjastamaan vaunut.

"Paikalla!" vastasi hiljaa neiti ja juoksi eteiseen.

Palvelija tuli ja antoi kreivittärelle kirjat ruhtinas Paavali Aleksandrovitshiltä.

"Hyvä! kiittää käske, sanoi kreivitär. Liisa, Liisa! minnekäs sinä juokset?"

"Pukemaan itseäni."

— Ehdit, muoriseni. Istu tähän. Aukaise ensimmäinen osa, lue ääneen...

Neiti otti kirjan ja luki muutamia rivejä.

— Kovemmin! sanoi kreivitär. Mikä sinun on, tyttö? Onko äänesi langennut, vai? — Odota — nosta tuoli lähemmäksi — lähemmäksi — no!

Lisaveta Ivanovna luki kaksi sivua. Kreivitär haukotti.

— Heitä pois kirja, sanoi hän! Lähetä se ruhtinas Paavalille ja käske kiittämään. — No entäs vaunut?

"Vaunut on valmiit", sanoi Lisaveta Ivanovna, katsahdettuaan kadulle.

— Miksi sinä et ole pu'ettu? sanoi kreivitär; aina sinua pitää odottaa. Se on, muoriseni, kärsimätöntä!

Liisa juoksi huoneesensa. Ei kulunut kahta minuuttia, niin kreivitär alkoi soittaa minkä jaksoi. Kolme neitsyttä juoksi yhdestä ovesta ja kamaripalvelija toisesta.

— Miksi ette kuule, kun huudetaan? sanoi kreivitär. Sanokaa Lisaveta Ivanovnalle, jotta häntä odotan.

Lisaveta Ivanovna tuli sisään, puettuna kapottiin ja hattuun.

— Vihdoinkin! sanoi kreivitär. Kylläpä on koruja! Ja mitä varten? — Ketä miellyttääkseni?... Minkälainen ilma on? tuulee, kai.

"Ei ollenkaan, teidän ylhäisyytenne! On hyvin tyyni", vastasi kamaripalvelija.

— Te aina puhutte, mitä sattuu! Aukaiskaa akkuna. Niinpä onkin, tuulee! ja oikein kylmä! Riisukaa valjaista! Liisa, me emme lähde: turhaa oli koristella itseään.

"Ja tämä on elämäni!" ajatteli Lisaveta Ivanovna.

Todellakin, Lisaveta Ivanovna oli mitä onnettomin olento. Katkeraa on vieras leipä, sanoo Dante, ja raskaat vieraiden portaiden astimet; ja kuka ei tuntisi riippuvaisuuden katkeruutta, joll'ei ylhäisen rouvan köyhä kasvatti?

Kreivitär X:llä, tietysti, ei ollut paha sydän, mutta hän oli itsepäinen, kuin maailman turmelema nainen, itara ja kylmään itsekkäisyyteen vajonnut, kuin kaikki vanhat, jotka ovat aikaansa rakastaneet ja ovat vieraat nykyiselle. Hän otti osaa kaikkeen suuren maailman hyörintään; kävi tanssijaisissa, joissa hän istui nurkassa, punattuna ja vanhan kuosin mukaan puettuna, kuni tanssisalin eriskummallisena ja välttämättömänä koristeena; syvään kumartaen astuivat tulleet vieraat hänen luo, ikäänkuin määrätyn tavan mukaan, ja sitte ei kukaan enää hänestä välittänyt. Kotonaan otti hän vastaan koko kaupungin, noudatti ankaraa etikettiä, eikä tuntenut ketään nä'öltä. Hänen monilukuiset palkollisensa, lihoen ja harmeentuen hänen eteisessään ja palvelijain huoneessa, tekivät mitä tahtoivat, kilvan varastellen kuolemaa lähenevää ämmää. Lisaveta Ivanovna oli kotimarttiira. Hän hoiti taloutta ja sai nuhteita sokerin liasta tuhlaamisesta; hän luki ääneen romaaneja — ja oli syypää tekijän kaikkiin vikoihin; hän seurasi kreivitärtä kaikilla hänen matkoillaan — ja vastasi ilmasta ja kadusta. Hänelle oli määrätty palkka, jota ei koskaan täyteen maksettu; yhtä kaikki vaadittiin häneltä, että hänen piti olla puettu kuin kaikki muut, se on: kuin varsin harvat. Seuraelämässä näytteli hän mitä kurjinta osaa. Kaikki hänen tunsivat eikä kukaan häntä huomannut; tanssijaisissa tanssi hän ainoastaan silloin kuin puuttui vis-à-vis'ia, ja naiset ottivat häntä käsivarteensa joka kerta, kun heidän täytyi mennä kammioon korjaamaan jotakin koristuksistaan. Hän oli itserakas, tunsu hyvin tilansa ja katseli ympärilleen kärsimättömänä odotellen vapauttajaa; mutta nuoret miehet, tarkat kevytmielisessä turhanpäiväisyydessään, eivät kunnioittaneet häntä huomiolla, vaikka Lisaveta Ivanovna oli sataa kertaa viehättävämpi röyhkeitä ja kylmiä morsioita, joiden ympärillä he hyörivät. Monta kertaa, jättäen salaa ikävän ja ankean vierashuoneen, meni hän itkemään köyhään huoneesensa, jossa oli väliseinä, tapeteilla verhottu, piironki, pieni peili ja maalattu sänky, ja jossa talikynteli himmeästi paloi vaskisessa jalassa.

Kerran — tämä tapahtui kaksi päivää tämän kertomuksen alussa kuvatun iltaman jälkeen ja viikkoa ennen tapahtumaa, johon pysähdyimme — kerran Lisaveta Ivanovna, istuessaan ikkunan luona ompelupuiden ääressä, sattumalta katsahti kadulle ja näki nuoren insinööriin, joka seisoj liikkumatonna ja katsella tuijotti hänen ikkunaan. Lisaveta Ivanovna laski alas päänsä ja ryhtyi taas työhönsä; viiden minuutin kuluttua katsahti hän jälleen — nuori upsieri seisoj samalla paikalla. Koska hänellä ei ollut tapana virnailla ohi kulkevien upsierien kanssa, lakkasi hän katsomasta kadulle ja ompeli kaksi tuntia, nostamatta päätään. Päivällinen oli valmis. Hän nousi ylös, alkoi korjata ompelupuitaan ja, katsahdettuaan sattumalta kadulle, näki hän taas upsierin. Tämä näytti hänestä jotenkin kummalliselta. Päivällisen jälkeen astui hän ikkunan luo jonkunlaisen levottomuuden tunteella, vaan upsieria siellä ei enää ollut — ja hän hänen unhotti...

Kahden päivän kuluttua, astuessaan ulos kreivittären kanssa vaunuihin noustakseen, näki hän taas upsierin. Tämä seisoj aivan portaiden luona, peittäen kasvonsa majavannahkaisella kauluksellaan; hänen mustat silmänsä loistivat lakin alta. Lisaveta Ivanovna säikähti, itse tietämättä miksi, ja istui vaunuihin selittämättömällä vavistuksella.

Palattuuan kotia, juoksi hän ikkunan luo — upsieri seisoj entisellä paikalla, silmät suunnattuina häneen; Lisaveta Ivanovna meni pois, uteliaisuuden kiusaamana ja hänelle aivan oudon tunteen liikuttamana.

Siitä alkaen ei kulunut päivää, ett'ei nuori mies, määrättyllä tunnilla, olisi ilmestynyt heidän talonsa ikkunan luo. Hänen ja Lisaveta Ivanovnan välillä syntyi ehdoton tuttavuus. Istuessaan paikallaan työnsä ääressä, tunsu hän hänen lähestymisensä — kohotti päätään, katseli häntä joka päivä yhä enemmän. Nuori mies oli näköjään hänelle siitä kiitollinen: Lisaveta Ivanovna näki nuoruuden tarkalla silmällä, kuinka pikainen puna peitti hänen kalvaat poskensa joka kerta kun heidän katseensa kohtasivat toisensa. Viikon kuluttua hän hänelle hymyili...

Kun Tomski pyysi kreivittäreltä lupaa saada esitellä ystävänsä, alkoi tyttö-raukan sydän sykkiä. Mutta kuultuaan, ett'ei Narumov ollut insinööri, vaan hevoskaartilainen, hän katui, jotta sopimattomasti kysymyksellään ilmaisi salaisuutensa huikentelevalle Tomskille.

Herman oli venäläistyneen saksalaisen, joka oli jättänyt hänelle pienen pääoman, poika. Ollen lujasti vakuutettuna riippumattomuutensa vahvistamisen välttämättömyydestä, ei hän koskettanut korkoihin, eli palkallaan eikä sallinut itselleen pienintäkään oikkua. Muutoin olikin hän umpimielinen ja kunnianhimoinen, ja hänen tovereillaan oli harvoin tilaisuutta nauraa hänen liikanaista säästeliäisyyttään. Hänellä oli kovat intohimot ja tulinen kuvitus; mutta lujuus pelasti hänet nuoruuden

tavallisista hairahduksista. Niinpä esimerkiksi, ollen sielussaan pelaaja, ei hän koskaan ottanut kortteja käsiinsä, sillä hän laski että hänen omaisuutensa ei sallinut hänen (niinkuin hän tapasi sanoa) "uhrata välttämätöntä toivossa voittaa liikoja" — ja kuitenkin hän koko yöt istuskeli korttipöytien ääressä, seuraten kuumeentapaisella vavistuksella pelin eri käänteitä.

Juttu kolmesta kortista teki hänen mielikuvitukseensa kovan vaikutuksen ja koko yönä ei se lähtenyt hänen päästään. "Mitähän" — arveli hän seuraavana päivänä illalla, maleksiessaan Pietarissa — "mitähän, jos vanha kreivitär ilmaisee minulle salaisuutensa! tahi määrää minulle nuo kolme ikuista korttia! Mikäs on koittaessa onneaan? — Esitelläitä hänelle, pyrkiä hänen suosionsa, ehkäpä ruveta hänen rakastajakseen; vaan tähän kaikkeen tarvitaan aikaa, ja hän on kahdeksankymmenenseitsemän vuoden vanha; hän voipi kuolla viikon, kahden päivän kuluttua!... Ja itse juttu?... Voiko sitä uskoa?... Säästeliäisyys, kohtuullisuus ja ahkeruus, ne ovat minun kolme uskollista korttiani, ne tekevät minun pääomani monenkertaiseksi ja hankkivat minulle levon ja riippumattomuuden!" Näin mietiskellessään saapui hän yhdelle Pietarin pääkaduista, vanhaan tapaan rakennetun kartanon kohdalle, katu oli täynnä ajoneuvoja; vaunuja toinen toisensa perässä tuli valaistujen portaiden eteen. Vaunuista tuon tuostakin pisti esiin milloin nuoren kaunottaren soma jalka, milloin helisevä saapas, milloin juovikas sukka ja diplomaati-kenkä. Turkkeja ja viittoja vilkahteli muhkean ovenvartijan ohitse. Herman seisattui.

— Kenen talo tämä on? kysyi hän kulmassa seisovalta polisimieheltä.

"Kreivitär X—n", vastasi polisimies.

Herman vavahti. Kummallinen juttu tuli taas hänen mielikuvitukseensa. Hän rupesi kävelemään talon ympäri, ajatellen sen emäntää ja hänen ihmeellistä taitoaan. Myöhään palasi hän rauhalliseen kotiinsa; pitkään aikaan ei hän voinut nukkua, ja kun uni valtasi hänen, näkyi hänelle kortteja, viheriäinen pöytä, paperirahakimppuja ja kultakasoja. Hän asetti kortin kortin jälkeen, käänsi varmasti kulmia, voitti alati, ja veti puoleensa kultaa, pani paperirahoja taskuunsa. Herättyään kyllä myöhään, huoautti hän fantastillisen rikkautensa tähden, lähti taas kuljeskelemaan kaupungille, ja taas saapui hän kreivitär X—in talon kohdalle. Tietymätöin voima näkyi vetävän häntä sinne. Hän seisattui ja alkoi katsella ikkunoihin. Yhdessä näki hän mustahivuksisen pään, joka oli kumarruksissa, luultavasti joko kirjan tahi työn ääressä. Pää kohottautui. Herman mäki verevät kasvot ja mustat silmät. Tämä hetki ratkaisi hänen kohtalonsa.

III.

Tuskin ehti Lisaveta Ivanovna riisua kapotin ja hatun, kun kreivitär jo lähetti häntä hakemaan ja käski taas tuoda vaunut. He menivät niihin astuakseeseen. Samassa kun kaksi palvelijaa nosti vanhaa ja auttoi vaunujen ovesta sisään, näki Lisaveta Ivanovna aivan pyörän luona insinöörinsä; tämä tarttui hänen käteensä; tuskin ehti hän tointua säikähdyksestään, niin oli nuori mies kadonnut; kirje jäi hänelle käteen. Hän kätki sen sormikkaasensa ja koko matkalla ei tati kuullut eikä nähnyt mitään. Kreivittären oli tapa vähä väliä kysellä vaunuissa: kuka tuli meitä vastaan? mikä tämän sillan nimi on? mitä tuolla kilvellä on kirjoitettu? Tällä kertaa vastasi Lisaveta Ivanovna umpimähkään ja hullusti, ja suututti kreivittären.

— Mikä sinun on, muoriseni Oletko pilvistä pudonnut, vai? Sinä minua joko et kuule tai et ymmärrä? Jumalan kiitos en toki ole sorakieli enkä vielä päästä vialla!

Lisaveta Ivanovna ei häntä kuunnellut. Palattuaan kotia, juoksi hän huoneesensa, otti sormikkaasta kirjeen: se ei ollut suljettu. Lisaveta Ivanovna luki sen. Kirje sisälsi rakkauden julistuksen; se oli hellästi, kunnioittavasti kirjoitettu ja sanasta sanaan otettu saksalaisesta romanista. Mutta Lisaveta Ivanovna ei osannut saksaa ja oli siihen tyytyväinen.

Vaan saatu kirje teki hänen kuitenkin hyvin levottomaksi! Ensi kerran joutui hän salaisiin, likeisiin suhteisiin nuoren miehen kanssa. Tämän julkeus hirvitti häntä. Hän soimasi itseään varomattomasta käytöksestä, eikä tietänyt mitä tehdä: lakatako istumasta ikkunan luona ja huomaamattomuudella jähdyttää nuorena upsierissa halua pitempiin vainoomisiin? lähettääkö hänelle kirje takaisin? vastatako kylmästi ja päättäväisesti? Hänellä ei ollut kenen kanssa neuvotella: hänellä ei ollut kumppania, eikä opettajaa. Lisaveta Ivanovna päätti vastata.

Hän kävi istumaan kirjoituspöytänsä ääreen, otti kynän, paperia, ja vaipui mietteisiin. Useita kertoja alkoi hän kirjettään — ja repi sen rikki: milloin näyttivät lauseet hänestä liian ystävällisiltä, milloin liian kovilta. Vihdoin hän onnistui kirjoittamaan muutamia rivejä, joihin hän oli tyytyväinen. "Olen

vakuutettu", kirjoitti hän — "että aikeenne ovat rehelliset, ja ett'ette tahtoneet loukata minua ajattelemattomalla käytöksellä; vaan tuttavuutemme ei saa alkaa sillä lailla. Laitan teille takaisin kirjeenne ja toivon ett'ei minulla vast'edes tule olemaan syytä valittaa ansaitsematointa kunnioituksen puutetta."

Seuraavana päivänä, nähtyään Hermanin tulevan, Lisaveta Ivanovna nousi ompelupuittensa äärestä, meni saliin, aukaisi akkunuksen ja heitti kirjeen kadulle, luottaen nuoren upsierin sukkeluuteen. Herman juoksi, nosti sen ja meni konditorin puotiin. Au'aistuaan sinetin, löysi hän oman kirjeensä ja Lisaveta Ivanovnan vastauksen. Sitä hän odottikin, ja palasi kotiaan, ajatellen omaa juontaan.

Kolmen päivän kuluttua toi Lisaveta Ivanovnalle nuori, vilkassilmäinen neito kirjelijun muotikaupasta. Lisaveta Ivanovna aukaisi sen levottomana, aavistaen rahavaatimusta, ja tunsi äkkiä Hermanin käsialan.

— Te, kultaseni, olette erehtyneet; tämä lippu ei ole minulle.

"En, kyllä se on teille!" vastasi rohkea tyttö, salaamatta viekasta hymyään. "Lukekaa, olkaa hyvä."

Lisaveta Ivanovna silmäili kirjettä. Herman pyysi yhtymystä.

— Mahdotointa, sanoi Lisaveta Ivanovna, pelästyen pikaisen vaatimuksen ja tavan tähden, jota hän käytti. Tämä kirje varmaan ei ole minulle!

Ja hän repi kirjeen rikki pieniksi palasiksi.

"Jos kirje ei ollut teille, miksi te sen sitte revitte?" sanoi neito; "minä olisin vienyt sen takaisin sille, joka sen lähetti."

— Olkaa niin hyvä, tyttöseni! sanoi Lisaveta Ivanovna, punehtuen hänen huomautuksestaan; vast'edes elkää tuoko kirjeitä minulle. Ja sille, joka teidät lähetti, sanokaa, että hän hävetköön...

Mutta Herman ei herjennyt. Lisaveta Ivanovna sai häneltä kirjeitä joka päivä, milloin mitenkin. Nyt ne eivät enää olleet käännetty saksasta. Herman niitä kirjoitti, intohimon kiihoittamana, ja puhui hänelle omituisella kielellä: niissä esiintyi hänen halujensa taipumattomuus ja hillitsemättömän mielikuvituksensa säännöttömyys. Lisaveta Ivanovna ei aikonut niitä enää lähettää takaisin: hän niistä harmittui, rupesi vastaamaan niihin — ja hänen kirjeensä tulivat yhä pitemmiksi ja hellimmiksi. Vihdoin heitti hän hänelle ikkunasta seuraavan kirjeen: "Tänään on tanssijaiset —laisen lähettilään luona. Kreivitär menee sinne. Me olemme yksin kello kahteen. Nyt on teillä tilaisuus nähdä minut kahden kesken. Niin pian kuin kreivitär on lähtenyt, hänen palvelijansa, luultavasti, hajoavat, eteiseen jääpi ovenvartija; vaan hänkin tavallisesti menee kammioonsa. Tulkaa puoli kaksitoista. Astukaa vaan portaille. Jos tapaatte jonkun eteisessä, niin kysykää onko kreivitär kotona. Sanotaan: ei — ei auta muu, kuin palata takaisin. Mutta varmaankaan et kohtaa ketään. Neitsyet istuvat kaikki omassa huoneessaan. Eteisestä menkää vasemmalle, ja suoraan kreivittären makuuhuoneeseen. Siellä, väliseinän takana näette kaksi pientä ovea: oikealla työhuone, jossa kreivitär ei koskaan käy; vasemmalla käytävä, ja siellä kapeat kiertoportaat, jotka vievät huoneeseen."

Herman vapisi kuin tiikeri, odottaessaan määrättyä aikaa. Kello kymmenen illalla seisoi hän jo kreivittären talon luona. Oli kauhea ilma: tuuli ulvo, märkää lunta sateli sinkaleittain; lyhdyt valaisivat hämärästi; kadut olivat tyhjä. Toisinaan kulki laihalla konillaan kuorma-ajuri, katsellen myöhäistä ohikulkijaa. Herman oli takkisillaan, tuntematta tuulta ja lunta. Vihdoin tuli kreivittären vaunut esille. Herman näki, kuinka palvelijat saattoivat käsivarresta köyryistä naista, joka oli kääritty soopeliturkkiin ja kuinka hänen jäljestään vilahti hänen kasvattinsa, ohukainen viitta yllä, paljain päin, ja koristettuna tuoreilla kukilla. Vaunut suljettiin. Ne vyörivät raskaasti kuohkeassa lumessa. Ovenvartija pani ovet kiinni. Ikkunat kävivät pimeiksi. Herman rupesi kävelemään aution talon ympärillä; hän astui lyhdyn luo, katsoi kelloaan: oli kaksikymmentä minuttia yli yksitoista. Hän jäi lyhdyn luo, katsella tuijottaen kellon viisaria ja odottaen jäljellä olevat minutit. Sämtilleen puoli kaksitoista Herman meni kreivittären portaille ja astui kirkkaasti valaistuun eteiseen. Ovenvartijaa ei ollut. Herman juoksi ylös, aukaisi oven ja näki palvelijan, joka makasi lampun alla, vanhanaikuisessa, likaisessa nojatuolissa. Kevein, vakavin askelin kulki Herman hänen ohitsensa. Sali ja vierashuone olivat pimeät. Lamppu valaisi ne heikosti eteisestä. Herman meni makuuhuoneeseen. Kaapin edessä, joka oli täynnä vanhoja jumalankuvia, hämärsi kultainen lamppu. Virttyneet silkkiverhoiset nojatuolit ja sohvot, joista kulloitus oli lähtenyt, seisoivat surullisessa järjestyksessä pitkin kiinalaisilla tapeteilla peitettyjä seinä. Seinällä riippui kaksi portrettia, Parisissa Madame Lebrun'in maalaamia. Toinen niistä kuvasi noin neljäkymmenen vuoden vanhaa miestä, punakkaa ja lihavaa, puettuna vaaleanvihreäiseen pukuun, ja tähti rinnassa; toinen — nuorta kaunotarta, jolla oli kotkannenä, hiukset ohimoista sileäksi kammatut ja ruusu jauhotetuissa hiuksissaan. Kaikissa nurkissa seisoivat porsliinisia paimentyttöjä, pöytäkello, kuuluisan Leroy'n tekoa, koreja, pyörätuoleja, viuhkoja ja kaikenlaisia naisten koruja, keksittyjä kuluneen vuosisadan lopulla

yhdessä Montgolfierin pallon ja Mesmerin magnetismin kanssa. Herman meni väliseinän taakse, jossa seisoj pienen rautainen sänky: oikealla oli ovi, joka vei työhuoneeseen; vasemmalla — toinen, käytävään. Herman aukasi sen, näki kapeat kiertoportaat, jotka veivät kasvattiraukan huoneeseen... Mutta hän palasi ja meni pimeään työhuoneeseen.

Aika kului hitaasti. Kaikki oli hiljaa. Vierashuoneessa löi kello kaksitoista, ja kaikki vaikenen taas. Herman seisoj, nojaten kylmää uunian vastaan. Hän oli levollinen; hänen sydämensä tykytti tasaisesti, niinkuin sen, joka on päättänyt tehdä jotain vaarallista, vaan välttämätöntä. Kello löi yksi ja kaksi, ja hän kuuli vaunujen kaukaisen räätinän. Ehdoton levottomuus valtasi hänen. Vaunut tulivat ja seisatuivat. Hän kuuli kolinan, astinta alas laskettaessa. Talossa ruvettiin liikkumaan. Palvelijat juoksivat, kuului ääniä, ja kreivitär, tuskin voiden liikkua, astui sisään ja laskeutui volterilaiseen nojatuoliinsa. Herman katseli ra'osta. Lisaveta Ivanovna kulki hänen ohitsensa. Herman kuuli hänen kiireiset askeleensa portaiden astimilla. Hänen sydämessään kuului jotakin tunnonvaivain tapaista, joka taas vaikenen. Hän kivettyi.

Kreivitär alkoi riisua päältään peilin edessä. Irroitettiin kukilla koristettu tanu; otettiin puuteroitu valetukka hänen harmaasta ja tasaiseksi keritystä päästään. Neuloja karisi sateena hänen ympärillään. Keltainen, hopealla ommeltu leninki putosi hänen turponeiden jalkojensa juureen. Herman oli hänen toalettinsa inhottavimpien salaisuuksien todistajana; vihdojn oli kreivittärellä jäljellä mekko ja yömyssy: tässä, hänen iälleen sopivimmassa pu'ussa näytti hän vähemmin hirvittävältä ja rumalta.

Niinkuin kaikki vanhat ihmiset yleisesti, sairasti kreivitär unettomuutta. Riisuttuaan yltään, kävi hän istumaan ikkunan luo nojatuoliinsa ja laittoi pois neitsyet. Kynttelit vietiin pois; huonetta valaisi ainoastaan lamppu jumalainkuvain edessä. Kreivitär istui aivan keltaisena, liikuttaen riippuvia huuliaan ja kiikutellen ruumistaan oikealle ja vasemmalle. Hänen sumeissa silmissään kuvautui ajatuksen täydellinen poissa olo; katsellessa häntä, olisi voinut luulla, että hirveän ämmän kiikutus ei ollut vapaatahtoinen, vaan salaisen galvanismin vaikuttama.

Äkkiä nämä kuolleet kasvot selittämättömästi muuttuivat. Huulet taukosivat liikkumasta, silmät vilkastuivat; kreivittären edessä seisoj tuntematoin miesihminen.

— Elkää peljästykö, Jumalan tähden, elkää peljästykö! sanoi tämä selvällä ja hiljaisella äänellä. Minulla ei ole aikomusta vahingoittaa teitä; minä tulen rukoilemaan teiltä yhtä suosion-ositusta.

Kreivitär katseli häntä ääneti, eikä näyttänyt kuulevan häntä. Herman luuli häntä kuuroksi ja, kumartuen aivan hänen korvansa luo, kertoi hänelle saman. Ämmä oli vaiti edelleen.

— Te voitte, jatkoi Herman, matkaansaattaa elämäni onnen, ja se ei maksa teille mitään; minä tiedän, että voitte panna onnenkaupalle kolme korttia perätysten...

Herman pysähtyi. Kreivitär näkyi käsittäneen, mitä häneltä vaadittiin, hän näkyi etsivän sanoja vastaukseksi.

"Se oli leikkiä", sanoi hän vihdojn: "vannon teille, se oli leikkiä!"

— Se ei ole leikin asia, vastasi vihaisesti Herman. Muistatteko Tshaplitskia, jota autoitte voittamaan?

Kreivitär nähtävästi hämmästyi. Hänen muotonsa kuvasi kovaa sielunliikuntaa; mutta hän vaipui kohta entiseen tunnottomuuteensa.

— Voitteko, jatkoi Herman, määrätä minulle nuo kolme varmaa korttia?

Kreivitär oli vaiti; Herman jatkoi:

— Ketä varten säilytätte te salaisuuttanne? Lastenlapsiako varten? He ovat rikkaita ilmankin; eiväthän he tiedä rahan arvoakaan. Tuhlaajaa teidän kolme korttia ei auta. Kuka ei osaa säilyttää isänperintöä, se kuitenkin kuolee köyhyydessä, vaikka olisi mitä pirullisia ponnistuksia tahansa. Minä en ole tuhlaaja; minä tiedän rahan arvon. Teidän kolme korttia minulta ei mene hukkaan. No!...

Hän seisattui ja odotti vavisten vastausta. Kreivitär oli vaiti; Herman kävi polvilleen.

— Jos koskaan, sanoi hän, sydämenne on tuntenut rakkautta, jos muistatte sen ihastusta, jos edes kerran olette hymyilleet vastasyntyneen pojan itkiessä, jos jotakin ihmisellistä koskaan on rinnassanne sykkinyt, niin rukoilen teitä puolison, rakastetun, äidin tunteilla, kaikella, mitä pyhää elämässä löytyy, älkää kieltäkö pyyntöäni, ilmaiskaa salaisuuttenne, mitä teille siitä?... Kenties siihen on yhdistetty hirveä synti, ikuisen autuuden turmelus, pirullinen sopimus. — Ajatelkaa: te olette vanha, kauan teidän ei ole elettävä — minä olen valmis ottamaan syntinne sielulleni. Ilmaiskaa minulle vaan salaisuuttenne. Ajatelkaa, että ihmisen onni on teidän käsissänne; että en ainoastaan minä, vaan lapseni, lastenlapseni

ja lastenlasten lapseni ovat siunaavat teidän muistoanne ja kunnioittavat pyhyttä...

Kreivitär ei vastannut sanaakaan. Herman nousi ylös.

— Vanha noita! sanoi hän, kiristäen hampaitaan; vaan kyllä minä pakoitan sinua vastaamaan.

Näin sanoen otti hän taskustaan pistoolin.

Nähdessään pistoolin kreivitär toistamiseen näytti kovaa mielenliikuntaa. Hän heitti päänsä taaksepäin ja nosti kätensä, ikäänkuin suojellakseen itseään laukausta vastaan — sitte vaipui hän selälleen ja jäi liikkumattomaksi.

— Herjetkää lapsettelemasta, sanoi Herman, tarttuen hänen käteensä. Kysyn viimeisen kerran: tahdotteko sanoa minulle nuo kolme korttia? tahdotteko vai ette?

Kreivitär ei vastannut. Herman näki, että hän oli kuollut.

IV.

Lisaveta Ivanovna istui huoneessaan, vielä tanssijaispu'ussaan, vaipuneena syvällisiin mietteisiin. Tultuaan kotia, kiirehti hän laittamaan pois unisen neitsyen, joka vastenmielisesti tarjosi hänelle palvelustaan, sanoi riisuvansa itse, ja vavisten meni huoneeseensa, luullen siellä löytävänsä Hermanin ja toivoen olla häntä löytämättä. Ensi silmäykseltä vakuuttautui hän ettei häntä siellä ollut ja kiitti sallimaa esteestä, joka oli tullut heidän yhtymyksensä väliin. Hän istuutui, riisuutumatta, ja rupesi muistuttelemaan seikkoja, jotka niin lyhyessä ajassa olivat hänet niin kauas vieneet. Ei ollut kulunut kolmea viikkoa siitä kuin hän ensi kerran näki ikkunasta nuoren miehen, — ja nyt oli hän jo kirjeenvaihdossa hänen kanssaan ja tämä oli ehtinyt pyytää häneltä yöllistä yhtymystä! Hän tiesi hänen nimensä, ainoastaan siitä, että muutamat hänen kirjeistään olivat allekirjoitetut; ei koskaan ollut hän hänen kanssaan puhunut, ei kuullut hänen ääntään, ei koskaan ollut kuullut hänestä mitään ... aina tähän iltaan asti. Kummallista! Samana iltana tanssijaisissa oli Tomski, suutuksissa nuorelle ruhtinatar Pauline Z—lle, joka, vastoin tavallisuutta, ei virnaillut hänen kanssaan, tahtonut kostaa, näyttämällä kylmäkiskoisuutta: hän kutsui Lisaveta Ivanovnan ja tanssi hänen kanssaan loppumattoman masurkan. Koko ajan suottaili hän hänen kiihkostaan insinööri-upsiereihin, vakuuttaen tietävänsä paljoa enemmän, kuin hän voi luullakaan, ja toiset hänen piloistaan olivat niin sattuvia, että Lisaveta Ivanovna muutamia kertoja luuli hänen tietävän hänen salaisuutensa.

— Mistä te kaiken tuon tiedätte? kysyi hän hymyillen.

"Olen kuullut teille tutun henkilön ystävältä", vastasi Tomski, "hyvin merkilliseltä mieheltä."

— Kuka se merkillinen mies on?

"Hänen nimensä on Herman."

Lisaveta Ivanovna ei vastannut mitään; mutta hänen kätensä ja jalkansa kävivät kylmiksi...

"Tämä Herman", jatkoi Tomski, "on todella romantillinen henkilö: hänellä on Napoleonin profiili ja Mefistofeleen sielu. Minä luulen, että hänen omallatunnollaan on varmaankin kolme rikosta. Kuinka te olette vaalea!"

— Päätäni kivistä... Mitäs teille Herman ... vai mikä hänen nimensä onkaan ... on puhunut?...

"Herman ei ole ollenkaan tyytyväinen ystävänsä: hän sanoo, että hänen sijassaan hän tekisi aivan toisin... Minäpä luulen, että te olette Hermanilla itsellä silmällä; ainakaan hän ei välinpitämättömänä kuuntele ystävänsä rakastuneita huudahduksia."

— Missäs hän on minun sitte nähnyt?

"Kirkossa kentiesi, kävelyllä!... Jumala hänen ties! ehkä huoneessanne teidän maatesa: kyllä hänellä paikkoja on..."

Kolme naista, jotka tulivat heidän luo, kysyen: "oubli ou regret?" keskeyttivät puhelun, joka kävi tuskallisen hauskaksi Lisaveta Ivanovnalta.

Nainen, jonka Tomski valitsi, oli itse ruhtinatar Z... Hän ehti selittää, tanssimalla yhden piirin liikaa ja pyörimällä yhden kerran liikaa tuolinsa edessä. Tomski, palatessaan paikalleen, ei ajatellut enää Hermania eikä Lisaveta Ivanovnaa, joka välttämättä tahtoi uudistaa katkaistua puhelua, mutta masurkka loppui ja kohta sen jäljestä lähti vanha kreivitär pois.

Tomskin sanat eivät olleet muuta kuin lavertelemista; mutta ne lankesivat syvään nuoren haaveksijattaren sieluun. Tomskin piirtämä portretti oli hänen oman hänestä tekemän kuvan kaltainen ja, kiitos uusimpien romaanien, tuo jo inhoittava henkilö peloitti ja kiinnitti hänen mielikuvitustaan. Hän istui, alastomat käsivarret ristissä, pää kumarruksissa avatulla rinnalla, jota vielä kukat koristivat... Äkkiä aukeni ovi, ja Herman astui sisään. Lisaveta Ivanovna vapisi...

— Missä olette olleet? kysyi hän säikähtyneellä kuiskutuksella.

"Vanhan kreivittären makuuhuoneessa", vastasi Herman; "minä tulen suoraan sieltä. Kreivitär kuoli."

— Herra Jumala! mitä te sanotte?...

"Ja näköään", jatkoi Herman, "olen minä syypää hänen kuolemaansa."

Lisaveta Ivanovna katsahti häneen, ja Tomskin sanat kaikuivat hänen sielussaan: *sillä miehellä on varmaankin kolme rikosta omallatunnollaan!* Herman istui ikkunalle hänen viereensä ja kertoi kaikki.

Lisaveta Ivanovna kuunteli häntä kauhistuksella. Ja siis, nuo innokkaat kirjeet, nuo kiihkeät pyynnöt, tuo röyhkeä, itsepäinen vainoominen — kaikki tuo ei ollutkaan rakkautta! Rahaa — sitä hänen sielunsa isosi! Hän siis ei voinut tyydyttää tämän halua ja tehdä häntä onnelliseksi! Kasvatti-raukka ei ollut muuta kuin rosvon, hyväntekijättärensä murhaajan sokea apuri!... Katkerasti itki hän myöhäisessä, tuskallisessa katumuksessaan. Herman katseli häntä ääneti: hänenkin sydäntänsä särki; vaan ei tyttöraukan kyyneleet, eikä hänen surunsa ihmeteltävä viehäytys liikuttaneet hänen tylyä sieluaan. Hän ei tuntenut omantunnon vaivoja ajatellessa ämmän kuolemaa. Yksi häntä vaan kauhistutti: salaisuuden palautumaton häviö, salaisuuden, josta hän rikastumista odotti.

— Te olette hirviö! sanoi vihdoon Lisaveta Ivanovna.

"Minä en tahtonut hänen kuolemaansa", vastasi Herman, "pistoolini ei ole ladattu."

He vaikenivat.

Tuli aamu. Lisaveta Ivanovna sammutti loppuunpalavan kynttelin; hämärä valo valaisi hänen huoneensa. Hän pyyhki kyyneleiset silmänsä ja katsahti Hermaniin: hän istui ikkunalla kädet ristissä synkän näköisenä. Tässä asemassa muistutti hän ihmeteltävästi Napoleonin kuvaa. Yhtäläisyys hämmästytti Lisaveta Ivanovnaakin.

— Kuinka te menette ulos luotani? sanoi vihdoon Lisaveta Ivanovna. Minä arvelin viedä teidät salaisia portaita myöten; mutta on mentävä makuuhuoneen kautta, ja minä pelkään.

"Sanokaa, miten löydän salaiset portaavat, niin menen."

Lisaveta Ivanovna nousi, otti piirongista avaimen, antoi sen Hermanille tarkkojen neuvojen ohessa. Herman puristi hänen kylmää kättänsä, suuteli hänen kumartunutta päätään ja meni ulos.

Hän laskeutui kiertoportaita myöten ja tuli taas makuuhuoneeseen. Kuollut istui kangistuneena; sen kasvat osoittavat syvällistä rauhaa. Herman seisattui sen eteen, katseli kauan, ikäänkuin tahtoen vakuuttautua hirveästä todellisuudesta; vihdoon meni hän työhuoneeseen, löysi tapettien takaa oven, ja alkoi käydä pimeitä rappuja, kummallisten tunteiden valtaamana. "Näitä samoja portaita myöten — ajatteli hän — kenties kuusikymmentä vuotta takaperin, samaan makuuhuoneeseen, tähän samaan aikaan, puettuna koruommeltuun kauhtanaan, kammattuna à l'oiseau royal, painaen rintaansa vasten kolmikolkaista hattua, hiiviskeli onnellinen nuori mies, jo kauan sitte haudassa mädännyt; ja tänään lakkasi hänen rakastettunsa sydän sykkimästä..."

Alaalla löysi Herman oven, jonka hän aukaisi samalla avaimella, ja ilmestyi läpikäytävässä, joka vei hänen kadulle.

Kolme päivää tuon onnettoman yön jälkeen, kello yhdeksän aamulla, lähti Herman — luostariin, jossa kreivitär vainajalle oli ruumis-saarna pidettävä. Tunteitta katumusta, hän yhtä kaikki ei voinut kokonaan tukehduttaa omaatuntoaan, joka hänelle toisti: sinä olet ämmän murhaaja! Omaten vähän totista uskoa, oli hänellä paljon etuluuloa. Hän luuli että kreivitär vainajalla saattoi olla vahingollinen vaikutus hänen elämäänsä, ja päätti mennä hautajaisiin, pyytääkseen häneltä anteeksi.

Kirkko oli täysi. Herman voi töin tuskin tunkeutua väkijoukon läpi. Arkku seisoj komeana katafalkilla samettisen rankisen alla. Vainaja makasi siinä, kädet rinnalla, karikkatanu päässä ja valkoinen atlassileninki yllä. Ympärillä seisoj hänen kotiväkensä: palvelijat mustissa kauhtanoissa, nauhat olkapäillä ja kynttelit kädessä; sukulaiset syvässä surupu'ussa — lapset, lastenlapset ja lastenlasten lapset. Ei kukaan itkenyt; kyneleet olisivat olleet une affectation. Kreivitär oli niin vanha, ett'ei hänen kuolemansa voinut ketäkään kummastuttaa ja että hänen sukulaisensa jo kauan pitivät hänen elähtyneenä. Kuuluissa pappi piti ruumissaarnan. Yksinkertaisilla ja liikuttavilla sanoilla esitti hän hurskaan rauhallista eroa, jonka pitkä ikä oli hiljaisena, ylentävänä valmistuksena kristilliseen loppuun. "Kuolon enkeli", sanoi puhuja, "löysi hänen valvovana autuaallisissa ajatuksissa ja odottavana keskiön ylkää." Menot toimitettiin, kuin surun säädyllyisyys vaati. Ensiksi menivät sukulaiset heittämään vainajaa hyvästi. Sitten astuivat monilukuiset vieraat, tulleet kunnioittamaan sitä, joka niin kauan oli ollut osanottajana heidän maailmallisissa iloissaan. Heidän jälkeen tulivat kaikki kotoiset. Vihdoin lähestyi vanha vallasnainen, joka oli vainajan ikäinen. Kaksi nuorta tyttöä talutti häntä. Hän ei voinut kumartua maahan — ja hän yksin vuodatti muutamia kyneleitä, suudellensa ruumiin kylmiä käsiä. Hänen jälkeensä päätti Herman mennä arkun luo. Hän kumarsi maahan ja makasi muutaman minutin kylmällä, havuilla peitetillä permannolla; vihdoin nousi hän ylös, kalvaana kuin ruumis, nousi katafalkin astimelle ja kumarsi... Silloin oli hän näkevinään että kuollut pilkallisesti katsahti häneen, vilkuttaen toista silmäänsä. Herman, nopeasti peräytyen, astui hairaan ja romahti pitkälleen maahan. Hänet nostettiin ylös. Samassa vietiin Lisaveta Ivanovna pyörryksissä ulos. Tämä tapahtuma häiritsti hetkeksi surullisten menojen juhlallisuutta. Läsnaolevien kesken syntyi kumeeaa huminaa, ja laiha kamariherra, vainajan läheinen sukulainen, kuiskutti hänen vieressään seisovan englantilaisen korvaan, että nuori upsieri oli hänen äpärapoikansa, johon englantilainen vastasi kylmästi: Oh!

Koko päivän oli Herman tavattoman hajamielinen. Syödessään yksinäisessä ravintolassa, hän, vastoin tavallisuutta, joi hyvin paljo, toivossa tukahduttavansa sisällistä mielenliikuntoaan. Mutta viini kiihdytti yhä enemmän hänen kuvitustaan. Palattuaan kotia, heittäytyi hän riisuutumatta vuoteelleen ja nukkui sikeästi.

Hän heräsi vasta yöllä: kuu valaisi hänen huoneensa. Hän katsoi kelloaan: oli neljännestä vailla kolme. Uni häneltä katosi; hän istui vuoteelle ja ajatteli vanhan kreivittären hautajaisia.

Silloin katsoi joku kadulta ikkunaan ja meni oitis pois. Herman ei ottanut sitä huomatakseen. Minutin perästä kuuli hän, että ovi avattiin etuhuoneessa. Herman luuli, että hänen palvelijansa, juopuneena tavallisuuden mukaan, palasi yömatkaltaan. Mutta hän kuuli tuntemattoman käynnin: joku käveli, hiljaa sipsuttaen tohveleita. Ovi aukeni: sisään astui nainen, valkoinen vaate yllä. Herman luuli hänen vanhaksi imettäjäkseen ja ihmetteli — mikä hänen toi siihen aikaan. Mutta valkoinen nainen ilmestyi äkkiä hänen edessään — ja hän tunsu kreivittären!

— Tulin luoksesi vastoin tahtoani, sanoi hän lujalla äänellä; minut käskettiin täyttämään pyyntösi. Kolmisilmä, seitsensilmä ja ässä voittavat sinulle perätysten, mutta ehdolla, ett'et vuorokaudessa käytä enempeä, kuin yhtä korttia ja ett'et ikänäsi sitten enää pelaa. Annan sinulle anteeksi kuolemani, ehdolla, että nait kasvattini Lisaveta Ivanovnan...

Näin sanoen hän hiljaa kääntyi, meni ovelle ja katosi, sipsuttaen tohveleita. Herman kuuli eteisen oven jyskähtävän ja näki, kuinka joku taas katsoi hänen ikkunaansa.

Pitkään aikaan ei hän voinut tointua. Hän meni toiseen huoneeseen. Palvelijansa makasi lattialla; töin tuskin sai Herman hänet hereille. Hän oli humalassa, kuin tavallisesti; mitään selkoa ei häneltä voinut saada. Eteisen ovi oli suljettu. Herman palasi huoneesensa, sytytti kynttelin ja kirjoitti muistiin näkemänsä.

VI.

Kaksi aatetta ei voi yhdessä olla henkisessä luonnossa, samoin kuin kaksi oliota fyysisessä maailmassa ei voi olla samalla paikalla yht'aikaa. Kolmisilmä, seitsensilmä ja ässä peittivät kohta

Hermanin mielikuvituksessa kuolleen kreivittären kuvan. Kolmisilmä, seitsensilmä ja ässä eivät lähteneet hänen päästään, vaan liikkuvat hänen huulillaan. Nähdessään nuoren tytön, sanoi hän: "kuinka hän on solakka! oikea herttakolmonen". Kun häneltä kysyttiin: "mitä kello on?" vastasi hän: "viisi minuttia vailla seitosta". Jokainen möhömahanen miesihminen muistutti hänelle ässää. Kolmisilmä, seitsensilmä ja ässä vainosivat häntä unessa, milloin missäkin muodossa; kolmisilmä kukoisti hänen edessään kauniina kukkana, seitsensilmä esiintyi götiläisenä korttina, ässä äärettömänä hämähäkinä. Kaikki hänen ajatuksensa sulivat yhteen — käyttää hyväkseen salaisuutta, joka hänelle niin paljo oli maksanut. Hän kävi ajattelemaan virkaeroa ja matkustusta. Hän tahtoi Parisin julkisissa pelihuoneissa temmata aarteen hurmoittuneelta onnettarelta. Sattumus vapautti hänet puuhista.

Moskovassa oli muodostunut seura rikkaista pelureista, kuuluisan Tshikalinskin johdolla, joka oli kuluttanut ikänsä korttien ääressä ja voittanut miljooneja vekseleissä, hävittäen puhdasta rahaa. Monivuotinen kokemus oli voittanut hänelle toverien luottamuksen, ja vierasvarainen talo, mainio kokki, ystävällisyys ja hilpeys olivat hankkineet hänelle yleisön kunnioituksen. Hän saapui Pietariin. Nuoriso tulvasi hänen luo, unhottaen tanssijaiset korttien takia ja etuuttaen faaraopelin houkutukset lemmenkauppojen viehätöksille. Narumov vei sinne Hermanin.

He kulkivat monen komean huoneen kautta, jotka olivat täynnä kohteliaita palvelijoita. Väkeä oli kaikkialla. Muutamit kenraalit ja salaneuvokset pelasivat whistia; nuoria miehiä venyi sohvilla. Vierashuoneessa, pitkän pöydän takana, jonka ympärillä tungeskeli noin parikymmentä pelaajaa, istui isäntä, pitäen pankkia. Hän oli noin kuudenkymmenen vuoden vanha mies, ulkomuodoltaan arvokkaan näköinen; pään peitti harmaat hiukset; täydet, verevät kasvot osottivat hyväsydämisyttä; silmät loistivat, ainaisen hymyn elähyttäminä. Narumov esitteli hänelle Hermanin. Tshikalinski puristi ystävällisesti hänen kättään, pyysi olemaan kursailematta ja jatkoi peliä.

Jako kesti kauan. Pöydällä oli enemmän kuin kolmekymmentä lehteä. Tshikalinski pysähtyi jokaisen heiton jälkeen, antaakseen pelaajaille aikaa toimia, kirjoitti muistiin häviön, kohteliaasti kuunteli heidän vaatimuksiaan, vielä kohteliaammin käänsi lehden kulmaa liikaa, jotka jo hajamielisenä oli kääntänyt. Vihdoin loppui jako. Tshikalinski sakasi kortit ja valmistautui taas jakamaan.

— Sallikaa minun määrätä kortti, sanoi Herman, kurottaen kättään lihavan herran takaa, joka siinä punkteerasi.

Tshikalinski hymyili ja kumarsi ääneti, nöyrän suostumuksen merkiksi. Narumov, nauraen, toivotti Hermanille onnea pitkän paaston lopuksi ja hyväksi aluksi.

— Valmis! sanoi Herman, kirjoitettuaan liidulla panoksen kortilleen.

"Kuinka paljon?" kysyi pilkistellen pankin pitäjä, "anteeksi, minä en näe."

— Neljäkymmentä seitsemän tuhatta, vastasi Herman.

Näistä sanoista kääntyivät silmänräpäyksessä kaikki päät ja kaikki silmät katselivat Hermania.

"Hän on tullut hulluksi!" ajatteli Narumov.

"Sallikaa minun huomauttaa", sanoi Tshikalinski muuttumattomalla hymyllään, että pelinne on liian ankara: ei kukaan ole vielä pannut enemmän kuin kaksisataa seitsemänkymmentä viisi.

— Mitä? vastasi Herman: tapatko korttini vai ette?

Tshikalinski kumarsi saman rauhallisen suostumisen nä'öllä.

"Minä tahdoin vaan ilmoittaa teille", sanoi hän, "että, ansainnut kun olen toverieni luottamuksen, en voi jakaa muuten, kuin puhtaalla rahalla. Puolestani olen kyllä vakuutettu, että sananne on tarpeeksi, mutta pelin ja laskujen järjestystä varten, pyydän teitä panemaan rahat kortille."

Herman otti taskustaan pankkipiletin ja antoi sen Tshikalinskille, joka, pikaisesti sitä silmäiltyään, pani sen Hermanin kortille.

Hän rupesi jakamaan. Oikealla oli yhdeksänsilmä, vasemmalla kolmisilmä.

— Voitti! sanoi Herman, näyttäen korttiaan.

Pelaajien kesken alkoi kuulua kuisketta. Tshikalinski rypisti silmiään; mutta kohta palasi hymy taas hänen kasvoihinsa.

"Suvaitsetteko ottaa rahanne?" kysyi hän Hermanilta.

— Tehkää hyvin.

Tshekalinski otti taskustaan muutamia pankkipilettejä ja suoritti oitis maksun. Herman otti vastaan rahansa ja meni pois pöydän luota. Narumov ei voinut koota ajatuksiaan. Herman joi lasillisen limonadia ja lähti kotia.

Seuraavana päivänä illalla, tuli hän taas Tshekalinskin luo. Isäntä piti pankkia. Herman astui pöydän luo; punkteeraajat antoi hänelle oitis sijaa. Tshekalinski kumarsi hänelle ystävällisesti.

Herman odotti uutta jakoa, asetti kortin, pantuaan sen päälle neljäkymmentä seitsemän ruplaa ja eilisen voittonsa.

Tshekalinski rupesi jakamaan. Sotamies tuli oikealle, seitsensilmä vasemmalle.

Herman aukaisi seitsensilmän.

Kaikki ällistyivät. Tshekalinski joutui, näköään, hämille. Hän luki yhdeksänkymmentä neljä tuhatta ja antoi Hermanille. Herman otti ne kylmäkiskoisesti ja samassa poistui.

Seuraavana iltana ilmestyi Herman taas pöydän luo. Kaikki odottivat häntä; kenraalit ja salaneuvokset jättivät whistinsä nähdäkseen niin tavatointa peliä. Nuoret upsierit nousivat sohvilta; palvelijat kokoontuivat vierashuoneeseen. Muut pelaajat eivät panneet korttejaan, kärsimättöminä odottaen, mitenkä se loppuisi. Herman seiso i pöydän ääressä, valmistautuen yksin punkteeraamaan kalpeata, mutta yhä hymyilevää Tshekalinskia vastaan. Kumpikin aukaisi uudet kortit. Tshekalinski sakasi. Herman nosti ja pani korttinsa, peitettyään sen pankkipilettikimpulla. Tämä näytti kaksintaistelulta. Syvä äänettömyys vallitsi ympärillä.

Tshekalinski rupesi jakamaan, hänen kätensä vapisi. Oikealla oli rouva, vasemmalla ässä.

— Ässä voitti! sanoi Herman ja aukaisi korttinsa.

"Rouvanne on tapettu", sanoi ystävällisesti Tshekalinski.

Herman vavahti: todellakin, ässän sijassa oli hänellä patarouva. Hän ei ottanut uskoakseen silmiään, käsittämättä, kuinka hän voi pettyä.

Silloin oli hän näkevinään patarouvan hänelle vilkuttavan silmää ja hymyilevän. Tavatoin yhtäläisyys kummastutti häntä...

- Ämmä! huudahti hän kauhistuneena.

Tshekalinski veti puoleensa hävittämät rahansa. Herman seiso i liikkumatoinna. Kun hän poistui pöydän luota, alkoi hälisevä puhe. "Mainiosti punkteerattu!" sanoivat pelaajat. Tshekalinski sakasi taas kortit; peli kävi tavallista menoaan.

Päätös.

Herman tuli hulluksi. Hän istuu Obuhovan sairas-huoneessa, seitsemännessätoista numerossa. Hän ei vastaa mihinkään kysymykseen, vaan jupisee tavattoman sukkelaan: "Kolmisilmä, seitsensilmä, ässä! Kolmisilmä, seitsensilmä, rouva!..."

Lisaveta Ivanovna joutui naimisiin erittäin herttaisen nuoren miehen kanssa; hän palvelee jossakin ja on jotenkin varakas; hän on vanhan kreivittären entinen intendentti; Lisaveta Ivanovna kasvattaa köyhää sukulaista.

Tomski korotettiin katteeniksi ja nai ruhtinatar Paulinen.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK PATAROUVA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do

practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE

PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and

any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also

defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of

electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.